

Jørgen Rohweder, kaldet Steinberg.

En dansk Partigjænger under Torstenson-Fejden.

Ved S. A. Sørensen.

Svenskekrigen 1643—45, der afsluttedes med Freden i Brömsebro den 13. August sidstnævnte Aar, tør vel nok betegnes som den sørgeligste og mest skjæbnesvangre af de mange Kampe, vort Fædreland har maattet bestaa for at hævde sin Tilværelse. Ikke just paa Grund af Omfanget af de Landafstaaelser, med hvilke Freden maatte kjøbes, ej heller fordi de personlige og materielle Ofre, som Krigen iøvrigt krævede, vare overvældende store, men fordi denne Krig betegner Vendepunktet i Danmarks politiske Magtstilling. Fra at være en Stormagt i Europa, Skandinaviens toneangivende Stat, den Nation, der nogle Decennier forinden med Frederik II. i Spidsen havde forlangt og formaaget at sætte igjennem, at fremmede Krigsskibe skulde lade deres Topsejl falde, naar de passerede Østersøens Vagtstation Kronborg, synker Landet nu gradvis, lidt efter lidt, ned til at blive en Stat af saa lav Rang, at Folkets Ærgjerrighed synes tilfredsstillet ved et Dekret om, at det erklæres for et uskadeligt, tolereret Led af de øvrige Statsamfund.

Der er nogen Trøst i, naar man gjennemblader Aktstykker fra hin fjerne Tid, da at finde, at denne Danmarks første Sønderlemmelse ikke fremgik som Følge af en daadløs, uhæderlig Modstand. Riget var i utilbørlig slet Forsvarstand, endnu maatte efter Veerne fra Trediveaarskrigens Tid; ganske uforberedt blev det overvældet af en Hær, der var sammensat af lutter prøvede Krigere og anført af Datidens ypperste General; al Modstand kunde synes haabløs og unyttig, men Modløshed og Frygt spores ikke kjendelig. Medens Christian IV, hvis Bedrifter i denne Krig maaske mere end i andre har fæstnet hans Ry som „Heltekongen“, i Spidsen for Flaaden maa slaa de store Slag til Søs for at holde Strømme og Belter rensede for Fjenden, saa at denne ikke over Øresund trængte over til Sjælland, over Lillebelt til Fyen, sætte Snaphaner og Gynger i Forening med smaa Soldaterhobe sig haardnakket til Modværge i Skaane, og paa

den af den fjendtlige Hovedhær oversvømmede jydsk Halvø kæmpe med ikke mindre Mandemod og Ihærdighed Vendelboerne ved Limfjorden, jydsk Rytteri ved Kongeaaen, holstenske Fæstningstroppe ved Ejderen og Elben. Krigen tillands var fornemmelig en Guerilla- eller Partigjængerkrig, bestod altsaa af en Række mere eller mindre enkeltstaaende Begivenheder og Smaakampe, saadanne, hvor de mindre Hobe kunde faa Betydning, og hvor de enkelte Føreres Forvovenhed, Snarraadighed og List ofte maatte gjøre Udslaget. Fortrinsvis og undertiden i stor Stil florerede denne Krigsførelse i Holsten. De med Skove og Moser stærkt gjennemskaarne Landskaber begunstigede hemmelige Marcher, Overrumplinger o. L.; i Marsklandene kunde smaa Afdelinger ofte med Held byde hele Regimenter Spidsen, og endelig, hvad der blev af uberegnelig Nytte for hele Krigens Gang, havde man her i Fæstningen Glückstadt med Hjælper Krempe — i sidste Krigsjaar tillige Rendsborg — faste Punkter, forholdsvis godt armerede og provianterede, som afgav et fortræffeligt Rygstød for Udfald og Expeditioner mod Fjenden. Talrige af de ved Tropperne i Holsten ansatte Officerer, saavel af højere som lavere Rang, fik ogsaa Lejlighed til at vise sig som fremragende dygtige Partigjængere, men ingen af dem har maaske i Tapperhed, Kløgt og Dristighed overgaaet den Mand, hvis Navn danner Overskriften til denne Artikel, og hvis Fata i det Efterfølgende kortelig fremstilles.

Den 11. December 1643 overskredte Svenskerne, c. 14000 Mand stærke, under Generalfeltmarskal Lennart Torstensons personlige Anførsel i 3 Kolonner gennem Passene ved Mølln den holstenske Grænse, som bekjendt uden forudgaaende Krigserklæring. Den 13. December fik man i Glückstadt Underretning om Indfaldet og om, at Hovedstyrken marcherede mod Oldesloe, et venstre Flankekorps under Generalmajor Mortaigne paa Ruten Pinneberg-Uetersen. Hundreder af Vogne, belæssede med Gods og Kostbarheder fra de omliggende Byer og Egne, tyede denne og den følgende Dag ind i Fæstningen. Den 15. December lod Mortaigne ved Brev og Trompeter Byen Itzehoe

og Fæstningen Krempe opfordre til Overgivelse: Begge Steder forlangte og opnaaede 24 Timers Frist, inden Beslutning toges, og de benyttede denne Tid til at bede om Raad og Ordre hos Guvernøren i Glückstadt, Grev Pentz¹⁾, under hvis Jurisdiktion de hørte. Pentz mente ikke, at der under de forhaandenværende Forhold lod sig noget stille op med Forsvaret af Itzehoe, der kun tildels var befæstet, men derimod gav han Ordre til, at Krempe skulde forsvare sig til det Yderste, og han lod strax et Kommando paa 150 Musketerer, nogle Kanoner og fornøden Ammunition under Anførsel af Kapitain Hudtwalker afgaa til dens Forstærkning. Til Kommandant over Fæstningen udnævnte han en af ham højt skattet Officer, Kapitain Jørgen Rohweder, kaldet Steinberg, der var Chef for et Dragon- og Musketerkompagni i hans Regiment.

Rohweder lod øjeblikkelig efter sin Ankomst til Krempe Besætningen, der bestod af c. 500 Mand, med Kraft tage fat paa Fæstningens Udbedring, saaledes at der i Løbet af Natten blev anlagt et Batteri foran Hovedadgangen gennem Borsflether-Port og de værste Aabninger i Volden udfyldtes. Han gav derpaa ved Tidsfristens Udløb et afslaaende Svar paa Mortaignes fornyede Opfordring om Overgivelse, og Svenskerne fandt det under disse Omstændigheder ikke raadeligt at foretage videre mod Fæstningen, men nøjedes med at bemægtige sig Itzehoe, det befæstede Slot Breitenburg, der toges med List, Heiligenstedten og andre omliggende Borge. Medens den svenske Hær fortsatte sin Marche over Segeberg, Kiel, den da for Garnison blottede Rendsborg Fæstning, Kolding og videre nordpaa med en saarivende Hastighed, at Avantgarden eller et flyvende Korps under Oberst Helmuth Wrangel vist 14. Januar 1644 kunde overskride Limfjorden og tilføje de ved Nørresundby forsamlede Vendelboer et

¹⁾ Rigs greve Christian Pentz til Wandsbeck, gift 1634 med Christian IV's Datter Frøken Sophie Elisabeth. S. A. Ridder af Elefanten. Aaret efter blev han Guvernør i Glückstadt, 1639 tillige Amtmand i Steinburg, derhos var han Chef for et Infanteriregiment. Han gjorde sig i disse Stillinger fortjent under Krigen, idetmindste i dens første Periode, ved fremtrædende Duelighed og Virkelyst. 1649 blev han Amtmand i Flensborg. — Han døde 1651 som sindssyg (Birket Smith, Leon. Christ. Grevinde Ulfeldts. Hist., I, S. 180). Se ogsaa Mecklenb. Jahrbücher X, S. 370.

afgjørende Nederlag, var det foreløbig roligt i det sydvestlige Holsten, og i Begyndelsen af Januar Maaned begyndte de i Hertugdømmerne efterladte Okkupationstropper at gaa i Vinterkvarter. Rohweder, der havde benyttet Tiden til paa bedst mulig Maade at sætte sin lille Fæstning i en saadan Forsvarsstand, at den ikke behøvede at frygte for en Berending, var imidlertid ikke tilsinds at lade Svenskerne uhindrede sidde bænke om de fede holstenske Kjødgryder Vinteren over. Hans Spejdere strejfede under allehaande Forklædninger, saasom Bissekræmmere, Tiggere, gamle Kjærlinger rundt om paa Egnen i Miles Omkreds for at skaffe ham Underretning om Lokaliteterne i de fjendtlige Kantonnementer og de Indkvarteredes hele Forhold og Færden.

Natten mellem 13. og 14. Januar udførte Rohweder med Fæstningens vagtfri Styrke og 60 Musketerer, som Pentz havde overladt ham af Glückstadts Besætning, sit første Tog. Overfaldet gjaldt den $1\frac{1}{4}$ Mil nord for Krempe beliggende store Kirkeby Schenefeld, hvor Oberst Dörfflings Rytterregiment kantonnerede, og hvis Lokaliteter Rohweder fra Barnsben af nøje kjendte. Det lykkedes over al Forventning, idet Rohweder den næste Dag velbeholden kunde vende tilbage med et Bytte af henved en Snes Ryttere, talrige Heste og flere Vognladninger af Gods og Bagage. Efter dette Vanheld turde Dörffling ikke længere forblive i spredt Kantonnement, men trak sig ind i den befæstede Del af Itzehoe, Neustadt, hvorfra han til Erstatning for den litte Skade udskrev en Kontribution paa 32000 Rdl, Han følte sig dog heller ikke her ganske sikker, og de 4 første Nætter lod han Regimentet staa under Gevær. Den 5. Dag kunde Spejderne imidlertid melde, at Aarvaagenheden var mindre, og Pentz gav da Ordre til, at 800 Mand af Glückstadts Garnison under Kommando af Generalmajor Frederik Bauer¹⁾ og Oberstlieutenant Henrik Buchwald²⁾ samt 100 Musketerer og Dragoner

¹⁾ Om ham se: Biografisk Lexikon I, 608. Bemærkes skal det, at samtidige holstenske Skribenter kalde ham „v. Bur“, medens han selv i de talrige Aktstykker, der findes i Rigsarkivet fra hans Haand, stedse selv underskriver sig „v. Bawyr“.

²⁾ Herre til Gross-Nordsee og Cronsburg og i nogen Tid tillige Ejer af

fra Krempe under Rohweder Natten mellem den 19. og 20. Januar skulde gaa løs paa Itzehoe eller rettere mod Neustadt, der, adskilt fra Altstadt ved Floden Stør, helt omflydt af Vand, ligger som en selvstændig By. Vandet var tilfrosset, men i Midten var der udhugget en 12 Fod bred Vaage. Over denne blev der dog ved medbragte Stiger og Lægter hurtig slaaet Broer og Kl. 12 Nat trængte Danskerne paa 4 Steder ind i Byen. Overrumplingen var fuldstændig. Kun Oberst Dürffling og Regimentets Major undslap i Mørket, iklædte Faareskindspeltse, over Isen til Breitenburg Slot; 1 Ritmester, 1 Kapitain og Regimentskvartermesteren og henved 50 Mand nedhuggedes, Oberstlieutenanten (Frølich) med de øvrige Officerer og 250 menige Ryttere toges tilfange. Endvidere faldt 1200 Heste, Regimentets 6 sorte Rytterfaner og et anseligt Bytte af Gods og Bagage i Danskernes Hænder. Et Forsøg paa ved samme Lejlighed at bemægtige sig Breitenburg mislykkedes, og man opgav derfor at holde Itzehoe besat. Den 24. Februar blev Byen ogsaa paany taget i Besiddelse af et svensk Korps under Oberst Braunshagen (Brandeshagen), der udvidede Fæstningsværkerne betydeligt og lagde Garnison i Neustadt.

Den 13. Marts foretog Rohweder paa egen Haand en langt udgaaende Expedition østerpaa til Landsbyen Risdorf (Segeberg Amt) hvor det Galbrechtske Rytterregiment kantonnerede. Regimentet blev sprængt, Kommandøren dødelig saaret, 50 Mand dræbtes, og med 30 Fanger og 400 Heste vendte Rohweder efter 2 Dages Fraværelse tilbage til Krempe.

Det næste Tog gik atter nordpaa til Omegnen af Schenefeld, til

Hovedgaarden Aas i Vendsyssel, som overdroges ham 1625, Søn af Hans Buchwald til Cluvensiek, gift med Dorthe Ahlefeldt af Lindau, var Kapitain i Hæren 1626, Major 1629, Oberstlieutenant 1638, Kommandør for holstenske Regiment 1643 og blev 1644, i hvilket Aar han gjentagne Gange udmærkede sig og viste sig som en tapper Soldat, Oberst. Det følgende Aar svigtede imidlertid Krigslykken ham og 25. April led han et stort Nederlag ved Heide i Ditmarsken og blev taget til Fange. Christian IV gav ham i den Anledning Tilhold om at møde for en Generalkrigsret i Rendsborg i Begyndelsen af 1646. Døde 1665. (Voss, Excerpter. Sjæll. Tegnelser 1630, fol. 409. Jvfr. Chr. IV's egenh. Breve 1645—48, S. 120 og 130).

Landsbyen Gockels, hvor der laa Artilleri og en Del af et Rytter-Regiment. Rohweder havde i flere Dage havt denne Indkvartering i Kikkerten, og den 22. Marts, just som Officererne sad ved Frokostbordet, indfandt han sig. Fjenden satte sig imidlertid tappert til Modværge, og der opstod en haard Kamp under hvilken de fleste fjendtlige Befalingsmænd dræbtes eller indebrændtes; 100 Fanger, 180 Heste og stort Bytte faldt i Rohweders Hænder. Ritmester Henrik Sehested¹⁾ og Kapitainlieutenant Bremer²⁾ skulle særlig have udmærket sig ved denne Lejlighed.

Den 7. og 25. April havde Rohweder udsendt mindre Kommandoer, hvoraf den første gik lige til Rendsborg Porte, ved hvilke indbragtes nogle Fanger og henved 70 Heste.

Den 27. April udnævnte Grev Pentz Jørgen Rohweder til Oberstlieutenant og Kommandør for sit Regiment, en Udnævnelse som senere stadfæstedes med Anerkjendelse af Rohweders Ihærdighed og Tapperhed.

Den 31. Maj gjorde Rohweder et mislykket Forsøg paa med 400 Mand at overrumple Breitenburg, og Dagen efter mislykkedes et lignende Foretagende, som Grev Pentz lod foretage med Tropper af Glückstadts Garnison mod Itzehoe (Neustadt). Det var imidlertid Pentz magtpaaliggende at komme i Besiddelse

¹⁾ Søn af Oswald Sehested til Bekmünde; var gift med Cathrine Ottesdatter Blome, Enke efter Wolf Pogwisch, og kom 1660 i Besiddelse af ovennævnte Fædrengods. I Svenskekrigen 1643—45 var han Ritmester i Generalmajor Bauers Regiment; 1648 omtales han som Oberstlieutenant; 1657 var han Oberst og Regimentschef i Rigsmarskens Hær og deltager i denne Egenskab i det store Krigsraad i Bargtheide 25 Maj s. A. Ved Carl Gustavs Overgang over Lillebelt 30. Januar 1658 gik han med sine Ryttere Fjenden imøde paa Isen, men overvældedes og toges til Fange. Var ligeledes Rytterchef i den skaanske Krig; blev taget til Fange i Slaget ved Lund 4. Dec. 1676 og døde kort efter i Fangenskab. (Voss, Excerpter. Personalhist. Tidsskr. 3 R. II, S. 242.)

²⁾ Muligvis Kommandøren for Livkompagniet i Bauers Regiment Ryttere og er i saa Tilfælde identisk med Henrik Bremer, der 1657 var Ritmester i det først af Kay Lykke, senere af Hans Ahlefeldt kommanderede Kongens Livregiment til Hest, 1. November s. A. blev Major og faldt ved det 5te Udfald fra Kjøbenhavn 11. September 1658. — En Samtidig, Johan Otto Bremer, tjente i Infanteriet. Han var 1655 Kapitain i Glückstadt og Oberstlieutenant 1657 ved Krigens Udbrud, blev 6. Juli 1658 Kommandant i Krempe, hvervede 1659 et nyt Infanteriregiment, var 1660 Oberst, Regimentschef og Kommandant i Glückstadt og døde i Oktober 1684.

af denne Plads, dels som det siges, fordi han frygtede for, at Svenskerne vilde lade Byen rømme og afbrænde, dels, hvad der vel er mere troligt, fordi dette befæstede Punkt, der efterhaanden havde faaet en temmelig stærk Garnison, i Forbindelse med de omkringliggende Slotte Breitenburg, Steinburg, Heiligenstedten, Kasenort Skandse, i høj Grad hæmmede Virksomheden af Garnisonerne i Glückstadt og Krempe. Han gav derfor Rohweder Ordre til at foretage et nyt Angreb og stillede i den Anledning 300 Musketerer af Besætningen i Glückstadt til hans Raadighed. Rohweder syntes mærkeligt nok ikke at have havt synderlig Lyst til denne Expedition, men Ordren maatte jo pareres, og den 4. Juni om Aftenen — hvilken Dag var valgt, fordi man vidste, at Kommandanten i Itzehoe, Oberst Braunshagen, var kaldt til Møde hos Torstenson i Rendsborg — satte han sig i Marche med det nævnte Kommando, forstærket med 50 Musketerer og 30 Dragoner af Krempe's Garnison. Af Hensyn til den svenske Besætning i Heiligenstedten gik han over Støren ind i Wilstermarsk, og da han rettede sin Marche mod den nordlige Udkant af Itzehoe for at komme ind i det ubefæstede Altstadt, han har sandsynligvis passeret Wilsteraa ved Kasenort, Bekaaen ved Bekmünde. Han indtraf uden at være opdaget og uden at møde Forhindringer noget før Daggry ved Altstadt og lod sine Folk i største Stilhed tage Opstilling i de omliggende Haver, idet det var hans Plan at holde sig skjult her, indtil Altstadter-Porten aabnedes for at uddrive Kvæget, og da at benytte Øjeblikket til at trænge over Broen ind i Neustadt. Selv tog han med nogle Mand Post i et Hus i Nærheden af Porten for at være ved Haanden og for at paase, at der ikke skulde tilstøde ham noget fra det nærliggende Breitenburg. Rohweder var bl. A. ledsaget af 2 Livskytter, der vare forklædte som Fruentimmer, og hvoraf den ene bar en Kurv med Salat, den anden med Æg, begge havde Pistoler under Forklædet. Det var Meningen med disse Drabanter, at de strax skulde gjøre det af med Portvagtens Poster, enten umiddelbart efter Portens forventede Aabning eller maaske forinden, idet de i deres Forklædning kunde haabe at slippe igjennem den i Porten værende lille Laage.

En øxebevæbnet Tømmermand, der ogsaa skal have været i Rohweders Følge, antyder, at han har været forberedt paa at maatte bane sig Adgang gennem Porten med Magt. Nær synes dette ogsaa at være bleven Tilfældet, thi mod Sædvane var der endnu Kl. 6 Formiddag, da det altsaa længe havde været lyst, og Rohweder stærkt maatte befrygte, at hans Mandskabs Skjul vilde blive opdaget, intet Kvæg bleven uddrevet af Porten. Men ved det nævnte Klokkeslet aabnede denne sig for en Vogn, der kom kjørende med Malt, og nu gik det efter Programmet.

De forklædte Livskytter gjorde deres Pligt og nedskjød Skildvagten, Vagtstyrken og flere ved Tunulten hidkaldte Officerer nedhuggedes af Rohweders nu i Massevis over Broen tililende Folk og snart var Befæstningen og dens Garnison fuldstændig i Rohweders Vold. Ialt havde Svenskerne et Tab af 40 Døde, 490 Fanger, 5 Stk. Skyts, 8 Faner, foruden talrige Heste, Haandvaaben, alskens Ammunition, Bagage og Gods. De 8 Faner, 4 sorte og 4 blaa, der vare prydede med gyldent Scepter og Krone, bleve den følgende Dag højtidelig overrakt Erkebiskoppen af Bremen (senere Frederik III), der var udnævnt til Generallissimus for samtlige Tropper paa Halvøen, paa Slottet Neuhaus.

Ved Erobringen af Itzehoe vandt Garnisonerne i Glückstadt og Krempe friere Hænder og kunde nu tænke paa at gaa angrebsvis tilværks mod de omliggende befæstede Pladser. Den 8. Juni lod Rohweder efter Grev Pentz's Ordre Slottet Heiligenstedten berende, og den 16. Juni kapitulerede Slottet. Kommandanten, Lieutenant Ziegler¹⁾ og 10 Mand gik i dansk Tjeneste; det øvrige

¹⁾ Hed Gregorius til Fornavn og var en født Pommeraner. Han blev en betroet Mand efter sin Indtræden i dansk Krigstjeneste og optoges i den af Generalmajor Frederik Ahlefeldt kommanderede røde Garde, Kongens Livregiment til Fods. — 1663 var han Kapitainlieutenant i Regimentet og Kommandør for Livkompagniet. Det er i denne Egenskab, at han s. A. i Juli Maaned afgaar i overordentlig Sendelse, ledsaget af en passende Eskorte, med Skib, til Dover i England for gennem den danske Gesandt Pelkum at erholde Leonora Christina udleveret og føre hende til Kjøbenhavn. (Løvenskiold, Kgl. Livgarde til Fods, S. 23; jfr. tillige Fr. Meidell: Billeætten II, 2, S. 106). 1665 blev han Kapitajn, kom siden til Dronningens Livregiment, blev her 1678 Major, 6. Jan. 1683 Oberstlieutenant og Kommandant i Krempe, 6. Nov. 1697 Vicekommandant i Glückstadt. Døde 1700.

Mandskab fik fri Afmarche til Breitenburg. Imod dette faste Punkt, som Rohweder gjentagne Gange forgjæves havde søgt at bemægtige sig ved List, aabnedes der en regelmæssig Belejring den 30. Juli, hvilket nu saa meget lettere lod sig gjøre, som de kejserlige Hjælpetropper, 3800 Mand under Generallieutenant Gallas, faa Dage iforvejen vare rykkede ind i Holsten, som Torstenson derpaa i Begyndelsen af August Maaned forlod med sin bevægelige Hærstyrke, kun efterladende stærke Besætninger i de faste Punkter hele Halvøen igiennem. Breitenburg holdt Stand til ind i Oktober, men derimod var det lykkedes de Danske i August Maaned, uvist paa hvilken Dag og paa hvilken Maade, at bemægtige sig den store, bastionært anlagt, $\frac{3}{4}$ Mil øst for Krempe, hvor Kremper Aa skjærer Hovedlandevejen fra Hamborg-Elmshorn til Itzehoe, beliggende Steinburg-Skandse. Hævdelsen af dette Fort, der tidligere havde udgjort en Del af Udenværkerne til det i Middelalderen stærkt befæstede Slot af samme Navn, og som ogsaa i Wallensteins-Krigen paa Grund af sin Beliggenhed spillede en Rolle, forekom med Rette Grev Pentz at være af saa stor Betydning, at han beordrede Rohweder til personlig at tage Kommandoen i Skandsen, naar Pentz ikke selv kunde være der tilstede. Denne Forsigtighedsregel viste sig ikke at være overflødig, thi i Begyndelsen af September indfandt Helmuth Wrangel efter Torstensons Ordre sig paany i Holsten i Spidsen for 2500 Ryttere, 1000 Dragoner og Musketerer og nogle Regimentskanoner. Med sin sædvanlige Hurtighed marcherede Wrangel fra Wandsbeck over Pinneberg, hvor han ophævede den paabegyndte Belejring, Elmshorn, Hohenfelde til Kellinghusen, udsprende Rygtet om, at han vilde ophæve Belejringen af Breitenburg, men vendte saa pludselig om og indfandt sig den 8. September. før Solopgang foran Steinburg, som han strax forsøgte at tage ved et Stormløb. Rohweder havde sandsynligvis gjennemskuet Listen, var i hvert Fald paa sin Post og tilbageslog Angrebet saa eftertrykkeligt, at Wrangel afstod fra videre Forsøg, forlod Egnen og med sit Korps over Kiel og Eckernförde drog ind i Svansen.

I Wandsbeck Slot havde Wrangel imidlertid efterladt en Bagtrop paa en Eskadron Ryttere under Oberstlieutenant Schlebusch, og da man kom til Kundskab om, at denne Eskadron skulde bryde op for at støde til Hovedkorpset, gav Pentz Rohweder Ordre til at „passe den op“. Rohweder drog den 20. September afsted fra Lejren ved Breitenburg med 200 Dragoner og ankom den følgende Morgenstund foran Slottet. Dette havde dog Schlebusch forladt Aftenen forud med 80 Ryttere for at begive sig til Trittaw, medens 60 Mand foreløbig vare blevne tilbage som Besætning. Det lykkedes Rohweder at se sit Snit til i Slottets Ladegaard at tage 20 Mand af denne Besætning til Fange, samtidig med at han bemægtigede sig et smukt Bytte af 50 fuldt monterede Heste, og med dette Resultat maatte han lade sig nøje, da han af Mangel paa Stormredskaber ikke kunde foretage noget mod selve Slottet¹⁾.

Det var paa høje Tid at Rohweder vendte tilbage til Lejren ved Breitenburg. Wrangel, der mod Sædvane havde holdt sig rolig en halv Snes Dage i Svansen og foreløbig havde opgivet sin Plan om at gaa længere nord paa, fordi Rygtet gik, at de svenske Besætninger paa Haderslevhus, Riberhus og Aalborghus alt havde kapituleret, var atter vendt tilbage til Holsten, og den 22. eller 23. September — Dagen er uvis — stod han foran Steinburg og forsøgte paa ny, men forgjæves, at tage Fortet ved et voldsomt Angreb. Samtidig lod han sit Artilleri beskyde vore Løbegrave mod Breitenburg, og da de Belejrede der ligeledes aabnede en heftig Kanonade og tillige gjorde et Udfald, saa det betænkelig nok ud for Rohweder. Han holdt dog tappert Stand, og anden Dags Middag opgav Wrangel videre Forsøg saavel mod Steinburg som paa at undsætte de omkringliggende Slotte og forlod ganske Egnen. En Del af hans Tropper gik i Lejr ved Fuhlsbüttel, men Størstedelen af Korpset er sandsynligvis marcheret nordpaa.

Belejringen af Breitenburg kunde under disse Omstændig-

¹⁾ Denne Schlebusch blev senere paa Aaret under sin videre Marche for at naa Wrangel overfaldet af Claus Ahlefeldt og hans hele Korps adspaltet.

heder drives med forøget Kraft, og Rohweder skyede ingen Anstrængelse for saa hurtigt som muligt at bringe Slottet i sin Magt. Den 8. Oktober bemægtigede han sig Breitenburg-Broen over Støren og den herved liggende Skandse, og med dette vigtige Udenværks Tab var Slottets Skjæbne afgjort. Samme Dag kapitulerede det. Besætningen med dens tapre Kommandant, Oberstlieutenant Mortaigne d. Y. i Spidsen erholdt hæderlig og fri Afmarche med „Sack und Pack“ til Kiel.

Erobringen af Breitenburg skulde blive Rohweders sidste store Bedrift i Holsten og snart hans Livs sidste. I Slutningen af November Maaned var nemlig den Hær under Erkebiskoppen af Bremen dannet, der skulde udjage Fjenden fra den nordlige Del af Halvøen, og i dette Felttog skulde saavel Grev Pentz som Rohweder deltage. Den 25. brød Hærens Hovedstyrke op fra Glückstadt, den 2. December var man i Rendsborg. Her fik man imidlertid Efterretning om, at Wrangels Korps havde modtaget Forstærkning og sandsynligvis agtede paany at prøve sin Lykke i det sydvestlige Holsten. Under disse Omstændigheder skjønnedes det nødvendigt, at Grev Pentz blev i sit Guvernement for at lede Forsvaret, og med Halvdelen (5 Kompagnier) af sit Regiment, drog han tilbage til Glückstadt. Regimentets anden Halvdel med Rohweder som Kommandør fortsatte Marchen nordpaa. Hæren drog mod Riberhus, hvor Rohweders Modstander fra Breitenburg, Oberstlieutenant Mortaigne, var bleven Kommandant. Mortaigne gav rundt Afslag paa Opfordring om Overgivelse og erklærede, at Slottet skulde forsvares til sidste Mand. Der maatte da aabnes en Belejring. Under denne blev Jørgen Rohweder, da han med sit Regiment havde Post i Løbegravene, til Hærens største Beklagelse truffen af en dødbringende Kugle 27. December 1644. 3 Dage efter blev Slottet taget med stormende Haand; alt maatte springe over Klingen, og Mortaigne fulgte Rohweder i Døden.

Ligene af begge Heltene, tilhyllede med 4 i Ribe tagne Dragonfaner, sendtes strax sydpaa, Rohweders til Krempe, Mortaignes til Glückstadt, og den 27. Januar 1645 fandt Rohweders

Bisættelse Sted med stor Højtidelighed i Krempe Kirke, hvor der senere byggedes ham et eget Gravkapel¹⁾.

Men hvem var han nu iøvrigt, hvor stammer han fra og hører egentlig hjemme, denne Jørgen Rohweder, kaldet Steinberg, ville maaske nogle af Læserne af Personalhistorisk Tidsskrift spørge? Ja, de samme Spørgsmaal kunde Meddeleeren fristes til selv at stille. En vis Sandsynlighed er der dog for, at Jørgen Rohweder har været i Slægt, vel endog i nær Slægt, med den tidligere her i Tidsskriftet omtalte Gren af Familien Rohweder, hvis hidtil første bekendte Person var Ritmester i Livregiment til Hest Hans Rohweder (o. 1678), og hvis sidste var den tapre og højtskattede Major C. F. M. Rohweder, der faldt som Kommandør for 10. Regiment den 13. April 1864 paa Dybbøl²⁾. Men i samme Aandedræt, som dette udtales, maa det tilføjes, at den forbindende Traad mellem Krigeren fra 1864 og Krigeren fra 1644 ikke haves paa Haanden. Mit Kjendskab til den sidstnævnte tapre Stridsmand, der, uagtet han ikke naaede den militære Rangstiges højeste Trin, erhvervede sig sin Samtids, Vennernes som Fjendernes, udelte Beundring, strækker sig ikke

¹⁾ Ved Fremstillingen af disse Begivenheder er benyttet:

Af trykte Kilder: Copia Schreibens aus Stade, Glückstadt etc., ²⁷/₈ 1644. Extract des Glückstädtischen Protocols, April 1644. Aviser af adskillige Steder, Kbh. ¹⁴/₈ 1644. Sandfærdige Aviser, hvorledes den Stad Itzehoe udi Holsteen af Hs. Exc. Greve Pentz's udcommanderede Soldater under Oberstlytn. Steenberg er lykkeligen indtagen, Kbh. ¹⁹/₈ 1644. Extract af nogle visse og sandfærdige Skrivelser fra Glückstadt etc., Kbh. ¹⁸/₈ 1644. Wahrhaftiger u. eigentlicher Bericht etc. ²/₇ 1644 (alle i St. Kgl. Bibl., Quarto). — Endvidere: Theatrum Europeum V, S. 214 ff. C. Danckwerth: Landesbeschreibung der zwei Herzogthümer Schleswig u. Holstein. 1652, S. 288. Staatsbürgerliches Magazin II. S. 173 f. Neues Staatsbürgerliches Magazin I. S. 872 f. Militairt Repertorium IV, 125 f., V S. 464 f. og VI S. 339 f. — Af utrykte Kilder (alle i Rigsarkivet): Indkomne Sager, Christian IV, C, D. Danske Kongers Historie Nr. 90—92 (heri bl. A. Rapporter fra Greverne Pentz og Rantzau, Kay og Claus Ahlefeldt, Jørgen Rohweder, Ludvig Kock m. fl.)

²⁾ Personalh. Tidsskrift 2. R. VI, S. 75 ff. (jvf. S. 304): Lidt om Familien Rohweder. Ved H. W. Harbou.

synderlig udover det Par historiske Notitser, som jeg, forøvrigt ikke af egen Drift, men paa gjentagen venlig Opfordring af Tidsskriftets Redaktør, ovenfor har sammenstillet om hans sidste Leveaar. I genealogisk Retning er det, som man vil se, kun forsvindende Lidt, hvad der kan bydes.

Jørgen Rohweders Fader hed Hans Rohweder¹⁾. Han boede paa Gaarden Steinberg, beliggende $2\frac{1}{4}$ Mil sydvest for Rendsborg ved Byen Haale, hvor Bropasset fører over Haale Aa. Gaarden, en Slags befæstet Sædegaard med adelige Privelegier, havde Hans Rohweder efter „Anvisning“, som det hedder, af den daværende Amtmand over Rendsborg Amt, Hans Rantzau²⁾, selv opbygget fra øde af paa egen Bekostning. Hvornaar denne Bebyggelse og vel altsaa ogsaa Hans Rohweders Tiltrædelse af Ejendommen, hvilken han besad som arveligt Fæstelehn, har funden Sted, vides ikke, men det maa være sket forinden 1608, da Rantzau døde. 1630, i hvert Fald i sidste Halvdel af Aaret, var Hans Rohweder død. Mere vides der ikke om ham, men Fornavnet „Hans“ i Forbindelse med Tidspunktet for hans Liv kan give en vis rimelig Anledning til at opstille den Hypothese, at vi i ham maaske have Bedstefaderen til den foran omtalte Ritmester i Livregimentet.

1630 tiltræder Jørgen Rohweder efter Faderen, altsaa vel som dennes ældste Søn, Besiddelsen af Steinberg. Af den kongelige Bekræftelse og Konfirmation herpaa ses det, at han allerede dengang var en forfaren og anset Soldat, og at han idetmindste maa have deltaget i Trediveaarskrigen fra 1625—29, thi Christian IV udtaler bl. A., at „vor kjære, tro Jürgen Roweder i de foregaaende Krigsexpeditioner ved alle Lejligheder har holdt sig tro, redelig og tapper.“ Hans Fødsel kan herefter neppe sættes senere end o. 1600, men paa den anden Side heller ikke tidligere end Faderens Overtagelse af Steinberg, idet han skal være født

¹⁾ Rigsarkivet: Patente 1630 fol. 21. Slægtnavnet er der stavet „Roweder“.

²⁾ Født 1531, Søn af Jasper R. til Schmol og Margrethe Rantzau af Neversdorf, gift med Magdalene Paulsdatter Ritzerow og fik med hende Hasselburg; havde indtil 1573 Skodborg i Pant; nævnes 1573 som Amtmand i Rendsborg, hvilken Post han beholdt til sin Død i Juni 1608, fra 1593 var han kgl. Raad (Voss, Excerpter).

der. Om Giftermaal eller om han efterlod sig Børn, forlyder der Intet. Derimod havde han en Broder ved Navn Ratke Rohweder¹⁾. Denne Broder fik 1649 for sig og Arvinger Frederik III's Konfirmation paa at maatte overtage Hus og Gods ved Haale paa samme Betingelser som salig Oberstlieutenant Georg Roweder havde havt dem paa. Heraf kan man dels maaske slutte, at Jørgen Rohweder neppe har efterladt sig Efterkommere, dels ikke være uberettiget til at antage, at den nævnte Ratke Rohweder, om hvem iøvrigt intet nærmere kjendes, har forplantet Slægten videre og maaske er Fader til Ritmester Hans Rohweder.

Som bemærket skal Jørgen Rohweder være født paa Fædrengaarden Steinberg, og det er altsaa højst sandsynligt, at det er herfra, at han har sit Tilnavn Steinberg. Endnu 1630 ved Gaardens Overdragelse til ham benævnes han officielt alene med Slægtnavnet „Roweder“, men i 1649, da Broderen overtager Ejendommen, tilføjes der „ellers kaldet Steinberg“, og i flere af hans Rapporter fra Svenskekrigen 1643—45 underskriver han sig med Udelukkelse af Slægtnavnet som oftest: „Jørgen Steinb:“. Den Mulighed er dog ikke ganske udelukket, at „Steinberg“ tillige kunde være et Slægtnavn, maaske Moderens — Ratke R. gives i Dokumentet fra 1649 saaledes ogsaa Tilføjelsen: Steinberg — og jeg skal for dette Tilfældes Skyld henlede Opmærksomheden paa, at der omtrent samtidig paa Fyn levede et Par Mænd, der vare indgiftede i eller hørte til Slægten Steinberg. Den ene var den bekjendte Patriot og Krigsmand Just Ebel (Ebbel)²⁾. Hans Kone hed Anna (Anniche) v. Steinberg, hun var en Datter af Burchard v. S. og en Søster til Major Peter v. S. til Skovsgaard, der 1651 nævnes som Kapitajn i sjællandske nationale Regiment til Fods. For denne Peter S.'s 2 umyndige Børn var Ebel Formynder, men fritoges 1672 for dette Hverv, „fordi han som militærisk Person ikke kan vide, hvor han er i Riget“³⁾. Den anden er den ikke mindre bekjendte Politimester

¹⁾ Rigsarkivet: Patente 1649, fol. 235. Ogsaa her staves Slægtnavnet Roweder.

²⁾ Om ham se: Biografisk Lexikon IV, 398.

³⁾ Rigsarkivet: Sjæll. Tegnelser.

i Nyborg Claus Rasch (f. 1639). Hans Moder hed Cathrine Steinberg († 1683)¹⁾, og hendes Moder igjen skal have tilhørt den adelige Familie Bennick. I Huset hos Rasch var der som Fuldmægtig en Peter Nicolai Steinberg, formodentlig nok en Slægtning, mod hvem der 1686 rejses Tiltale²⁾. 1629 omtales en Dr. juris Jacob Steinberg, der tidligere havde været Krigsraad og Kommissarius i Christian IV's Hær³⁾.

Hvorvidt Gaarden Steinberg virkelig kom til at gaa i Arv til Jørgen Rohweders Broderbørn er mig ubekjendt. I Slutningen af forrige Aarhundrede skal den have tilhørt en Mand, som ogsaa hed Jørgen, nemlig J. Pingel, der gjorde sig bekjendt paa Egnen ved at stifte et Legat, hvis Renter skulde anvendes til Skolepenge for fattige Børn.

Sluttelig skal jeg bemærke, at det maaske ikke var usandsynligt, at der ved en Undersøgelse af det foran nævnte Gravkapel i Krempe — forsaavidt det endnu eksisterer — kunde indvindes enkelte Bidrag til nærmere Oplysning om den berømmelige Jørgen Rohweders Herkomst og Slægt.

¹⁾ Personalh. Tidsskrift I, 278. †

²⁾ Rigsarkivet: Sjæll. Tegnelser.

³⁾ Rigsarkivet: Patente 1629, fol. 363.
